

РОЛЬ БАТЬКА У ВИХОВАННІ В УМОВАХ ВОЄННИХ РЕАЛІЙ

Від специфіки набутих ролей чоловіка і дружини, а також батька і матері, залежить благополуччя сім'ї. Самопізнання і сприйняття як особи певної статі з певними характерними потребами, ціннісні орієнтації, мотивація, інтереси, стилі поведінки та уявлення про сімейне життя служать психологічним цілям. І впливає на обставини шлюбу та стосунки між подружжям (І. Гречин, 2010; О. Полі, 2010).

Стосовно шлюбу та сімейного життя на молодь впливають такі фактори: 1) сімейні відносини у батьківському домі, розподіл і виконання сімейних ролей; 2) особисті риси характеру подружжя (характер, смаки, ціннісні орієнтації, звички, і т. ін.); 3) ідеал дружини чи чоловіка для кожної статі свій (уявлення та вимоги, пов'язані зі шлюбом, до партнера у сімейному житті); 4) просімейні доводи. В край важливими є два моменти: власний батьківський приклад і його особливості виховання на дітей. Найважливішу роль у формуванні майбутнього сім'янина відіграє батьківська сім'я. Згідно досліджень Л. Чуйко, А. Харчева, Е. Васильєвої, В. Сатір, В. Сисенко, які проводилися з досліджуваними різних соціальних сфер, саме батьківська сім'я посідає перше місце серед соціального мікросередовища такі, як: заклади дошкільної освіти, СЗШ, ЗМІ та ін.). Саме структура та соціально – психологічні обставини мають вагомий вплив на основу уявлень молодого покоління про подружнє життя (Т. Струтинська, 2006).

Діти переймають певну модель поведінки, підсвідомі реакції (позитивні чи негативні) відмінні від батьків, важливі особливості моделі подружніх стосунків. Згідно концепції копіювання характеристик батьків, індивід вивчає роль, як чоловічу, так і жіночу, спостерігається схильність до несвідомого використання моделі батьківських стосунків у сім'ї, і не важливо, чи йому вони подобаються чи ні.

З благополучної сім'ї кожна п'ята жінка прагне, аби її чоловік за рисами та особливостями характеру був схожим на її батька та кожен третій чоловік хотів би бути схожим на свого тата. А от із неблагополучних сімей 97% жінок і 85% чоловіків охарактеризували риси своїх батьків, як не прийнятними згідно їх ідеалу сімейної людини. Отже, в неблагополучних сім'ях стосунки батьків впливають на дітей погано, і не є прикладом для подружнього життя. Через це переважно молодь планує

створити своє сімейне життя інакше та мати протилежні якості сім'янина ніж у їх батьків. Проте, відповідно до дослідження Г. Смирнова, А. Харчева, К. Вітека в реальному своєму сімейному житті вони їх копіюють (Т. Стругинська, 2006).

Ось тому, відносини між подружжям багато в чому залежать від характеру відносин їх батьків. Коли суперечка між батьками виходить за певну межу, це призводить до різних проявів взаємної ворожнечі, але справа так і не закінчилася розлученням, діти часто сприймають такі стосунки як антимодель нормальної сім'ї. Коли вони одружуються починають будувати власний шлюб по-іншому. Якщо все ж таки суперечка між батьками стає обтяжливою для двох сторін і досягає критичної точки, то краще розлучення, аніж продовження спільного життя батьків.

На етапі молодії сім'ї формується становлення батьківства. Саме в період формування батьківство є хибкою структурою з відповідними розбіжностями між батьками і своїми увлеченнями про роль батьків, їхні функції та розподіл обов'язків.

Виховання дитини це нелегка праця, без вихідних, що постійно вимагає уваги, бути готовим до прийняття швидких рішень та брати повну відповідальність на себе. Виділяють 5 умов батьківського і материнського успіху: 1) займатись самовихованням, мати витримку і бути вимогливим до себе; 2) розуміти чим цікавляться ваші діти, що їх турбує чи радує; 3) пам'ятати свої дитячі роки і спільно переживати з дитиною її труднощі і радощі; 4) обов'язково приймати участь у всіх дитячих справах та по можливості залучати дітей до домашніх справ; 5) намагатися весь час бути хорощим прикладом для дітей.

Батато дослідників пишуть про відмінності між материнською та батьківською любов'ю (О. Полі, 2010). Материнська любов – постійна, всебічна та безумовна. Постійна, тому що, триває на протязі всього життя. Всебічна, тому що, її прояв є в кожній ситуації і не залежить від обставин. Безумовна, тому що, любов матері не залежить ні від чого, вона просто любить, бо це її дитина. Батьківська любов більш відсторонена. Дитину він любить, коли вона виправдовує його очікування і є за що її любити. Сильніше батько любить ту дитину, яка на нього схожа більше, та яка подібна до його поведінки, звичок, способом життя та манерами. Дослідження різних науковців дійшли висновку, що цінність материнства для жінки набагато вища, аніж цінність батьківства для чоловіків (О. Полі, 2010).

Чоловікам тяжче любити свою дитину „просто так”, тільки тому що, вона його. Дитина має заслужити батьківську любов, тобто щось зробити. Любов батька можна втратити при не виконанні певних обов'язків, тоді як,

материнська любов є безкорисливішою та суб'єктивнішою. Частіше за все батько більш-менш об'єктивно може давати оцінку характеру та здібностям дитини, а матір буває рідко об'єктивною в таких оцінках (О. Полі, 2010).

При вихованні дітей необхідна присутність обох дорослих статей. Саме тоді дитині можна мати навички статево-рольової поведінки. Шкода, але наше виховання має „жіночий” ухил. Через це хлопчики стають більш жіночними і тяжко проходять адаптацію у середовищі серед однолітків, а дівчатка не вміють спілкуватися з хлопцями. Це все не лише через розлучення, а через вплив старих традицій стосовно поділу сімейних обов'язків, що чоловік забезпечує сім'ю, а жінка турбується про побут і займається вихованням дітей.

Батько в житті та розвитку дитини не менш надзвичайний й особливий, ніж матір, хоча й по-своєму. Власне, першою в емоціях і свідомості дитини стає мама, а трохи згодом батько, проте він також спроможний разом з матір'ю створити індивід. Дитина має потребу в батькові, саме справжній батько безумовно потрібен і дівчаткам, і хлопчикам.

Якщо материнство для жінки є біологічним, а не соціальним, то для чоловіка є навпаки. Згідно традицій батьківство не прогнозувало постійного догляду за дитиною. У зв'язку з цим сьогодні в суспільстві зображується зміна становища жінки, проявляється поворот до „нового батьківства”, усвідомлення обов'язків чоловіка щодо сім'ї та дітей. Втім „бути батьком” та „стати батьком” не є одним і тим самим, активна діяльність у чоловіків не з'являється з народженням дитини, тому що, вони не виявляють моделі для своєї поведінки в тому осередку, в якому зростали.

На сьогодні спостерігаємо покоління, яке не мало батьківського виховання та не знає прикладу для наслідування. Батьки все частіше „відкупляються” від дітей подарунками чи грошима. Чоловікам, щоб без проблем влитися у процес виховання, слід пам'ятати одне: виховання дитини - це не тільки гарантування їм їжі та задоволення їх потреб. Це формування нової особистості, вміння спілкуватися і відповіді на багато питань.

На виховання особистості дитини, І. Кон привертає увагу до відмінностей батьківського та материнського впливу (Б. Межвінські, 2003). Переважно для хлопчиків та юнаків, батько є більш авторитарнішим та жорсткішим. З батьком психологічна близькість є вкрай рідшою, ніж з матір'ю. У більшості сімей батьківський вплив на виховання дітей нижчий, і вважається, що саме батько більш вимогливий та строгий, чим мати. Це насправді може залежати від статі дитини. Дисципліну простіше

керувати чоловікам у хлопців, а жінкам - у дівчат, проте, сини, навпаки, частіше знаходять емоційну підтримку у матері, а доньки - у батька.

Батько - це не символ чи загальне уособлення чоловічого начала. На дітей також великий вплив мають його якості та спосіб життя. Дослідження показують, що сини емоційно „холодного” батька, зазвичай стають сором’язливими, замкнутими в собі, їх поведінка антисоціальна. І навпаки, емоційна близькість з батьком позитивно впливає на хлопчиків.

Список літератури

Абрамов Г.С. (2001). Вікова психологія: Підручник для студентів вузів / Г. С. Абрамов. – М. : Академічний Проект. 305.

Гречин І. (2010). Підготовка учнівської молоді до батьківства у ФРН / І. Гречин // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав-Хмельницький. 19. 30-36.

Кравченко К.В. (2015). Дослідження ставлення батьків до дитини у сучасних українських сім’ях. Матеріали III міжнар. наук.-практ. конф. «Актуальні питання соціальної та практичної психології у координатах сучасних парадигм»: зб. наук. праць / За заг. ред. проф. Н.Є. Завацької, 23–24 січн. 2015 р. Северодонецьк : Вид-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 88–90.

Межвінські Б. (2003). Роль батька в родині / Б. Межвінські // Сопричастя. Міжнародний богословський часопис. 2. 43-58

Полі О. (2010). Серце батьків: Що потрібно знати кожному батькові / Полі О. ; пер. Т. Різун. - Львів : Свічадо. 208 с

Струтинська Т. (2006). Вплив батька на соціалізацію дітей із повних і неповних сімей (за результатами досліджень у США та Україні) / Т. Струтинська // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наукових праць / За заг. ред. М. Євтуха. - К. : Видавничий центр КНЛУ, 31. 185-190.